

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30 — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 14

V Trstu, 15. julija 1926.

Leto VII.

Sebi

Polagoma nas prešinja spoznanje, da je naša duševnost res zgrešena in — lahko trdimo — nesodobna, ker ne vodi človeštva do plemenitih udejstvanj in mu ne kaže poti resnice in novih spoznanj, katere se pojavljajo na novem obzorju, dasi še v nejasnih obrisih. Z zastajajočim korakom premišljamo, kako usodno je to z ozirom na terjatve dogledne bodočnosti.

Zato si že stavimo novo načelo: nova duševnost — novo življenje, odnosno narobe. Nismo več zadovoljni s svojim napačnim pojmovanjem o bistvu življenja in loteva se nas nestrpnost po autokorekturi. Hočemo čimpreje nekaj novega, novih smeri, ki vodijo v pravo kulturo in civilizacijo, že mečemo v stran masko in segamo po resnični vsebini.

Kakor hitro smo na pravi koti, se odpre nov svet z novimi življenjskimi nalogami in prostanim poljem, kamor moramo in hočemo po svojem umevanju in znanju, po svoji vesti in srcu, hočemo, ker se zavedamo bogastva ustvarjajočega udejstvanja.

Novo polje se razteza pred nami kakor bogata, a zapuščena krajina, zato pripravna za bogate letine snovne in duhovne vrednosti.

Predno idealni delavci zamahnemo z lopato, predno se lotimo hvaležnega dela, si moramo izklesati smotre, da bo trud uspešen. Naš smoter bodi resnična ljudska izobrazba ali še bolje: **k m e t s k a k u l t u r a**.

V okviru tega našega najvišjega načela si naredimo splošno veljaven načrt, in njemu podredimo vse podrobno delo.

Letošnje počitnice posvetimo temu stremljenju. V ta namen smo se tudi odločili za vzgojno-poučni kmet, tečaj o priliki delegacije. Tam si hočemo ustvariti osnutek za naše nadaljno delo. Starejši že izkušeni in mlajši dela željni tovariši, strokovnjaki v kmetem in drugem gospodarstvu, vsi so moralno dolžni udeležiti se tečaja, ki nam bo nudil priliko seznaniti se s problemi, ki so v tesni zvezi z našim realnim življenjem in pri katerih obravnavi je vsakdo zainteresiran. Z resnim izmenjanjem misli in zdravo diskusijo bomo ugotovili nove potrebe.

Kolikor bo v nas razumevanja in dobre volje, toliko se bomo pomikali dalje in se dvigali višje. Najtežji je pričetek. Kakor hitro je postavljen prvi kamen in vsejano prvo seme, raste

več kot z geometrično progresijo, ker — ponavljam — nič ni tako zajemljivega kot to delovanje. Za zgled nam mora biti Danska, kjer se je socialno in gospodarsko tako slabo stoječi kmetski stan dvignil edino s kmeto vzgojo in izobrazbo, s pravimi ljudskimi šolami in ljudskimi visokimi šolami, katerih oče je bil protestantski škof Grundtwig in katere je za njim snoval Kristen Kold. Te visoke šole so namenjene kmetom, a v nje zahajajo tudi rokodelci. Grundtwig (1783—1872) je pisal: «Vzgoja je bila doslej napačna, ker se je gojila le nemška logika in rimljanska pamet, ne pa zdravi človeški razum, ki spoznava, kar je najbližje, in to je: naša lastna priroda, naš lastni občni blagor in bodočnost domovine».

Ako je kmetu odvzeta gmotna posest, potem moramo tem bolj skrbeti, da mu podajamo idealna dobra za življenje. Kakor so se sužnji in tlačani dvignili k svobodi s prosveto, tako moramo tudi mi skrbeti za kmetški stan. Pomagati mu moramo do boljšega položaja in mu preskrbeti omiko, da mu delo ne bo le žalosten boj za obstanek, ampak da bo ta delavec našel tudi malo zadoščenja. Dati mu moramo potrebno omiko, da bo sposoben razumeti in uživati narodove duševne proizvode. Slediti moramo Grundtwigu, ki je kmeta šolal in ga učil misliti in ga vzgojil k samopomoči, samoupravi in samostojnosti. S tem so on in njegovi nasledniki pripravljali tla za združno gospodarstvo. Danes se je danski kmet poprijel živinoreje in v njej je našel svoje bogastvo. Leta 1882. se je osnula prva mlekarska zadruga, a v teku dvajsetih let jih je bilo že čez 1300. S pomočjo najboljših veščakov kmetijstva in živinozdravništva, kontrolorjev, ki hodijo od mlekarne do mlekarne, se je dansko mlekarstvo zelo dvignilo. Poleg reje krav redé danski kmetje veliko svinj in kur. Vse to pa je v združgah. Kmet redi živino doma, jo molze, oddaja jajca, pošilja prašiče združni mesnici in dobi domov denar. Nič ne skrbi za prodajo, če ni v odboru zadruga. Vrednost svojega blaga dobi plačano, njegovi so dobički, ki bi jih drugače dobil posredovalec med njim in odjemalcem. Te zadruga so zvezane v centrale in te s konsumnimi zadrugami. Danskemu kmetu preskrbe vse zadruga, ki imajo železniške vozove in ladje. Državne železnice so po večjem v službi kmetije. Tako raste ugled in moč danskega kmeta in ni čudo, če tamkaj ne smatrajo omike za popolno brez proučevanja kmetških ved. In pri nas»

SPORED

Adamič: Mlad junak

Lajovic: Kiša.

Adamič: Belokranjske svatovske.

Lajovic: Ples kralja Matjaža.

Lajovic: Pomladni spev.

Mokranjac: Kozar.

Adamič: Vragova nevesta.

Adamič: Kresovale tri devojke.

Krek: Tam na vrtni gredi.

Žganc: Po vodi plava.

Adamič: Kaj pa delajo ptički.

Mokranjac: X. rukovet.

Delovna šola

6. Delovna šola in tradicionalna šola.

Prava delovna šola pomeni popoln in gotov polom tradicionalne šole, imenovane navadno šola-učilnica. Ako si točno predočimo bistvo tradicionalne šole, tedaj nam bo — potem avtentične metode — možno predočenje bistva delovne šole.

Grška beseda, iz katere izhaja «šola», pomeni «lenobo», in teorija šolske zgodovine je v tesnem stiku z naukom o lenobi in delu, ki ima svoj izvor v starogrškem suženjstvu. Stari vek, predstavljen na pr. z Aristotelom, se je branil telesnega dela, povzdigujoč brezdelnost v krono življenja, vrednega prostega, plemenitega človeka. Tako brezdelje — prostorojenca vredno — je predstavljalo vzorno (teoretsko) življenje, kateremu so grški misleci dajali prednost pred življenjem rokodelcev, da celo pred političnim udejstvovanjem, in geniji starega umskega sveta, kakor Plato, Aristotel in Plotin so se v himnah navduševali zanj. Zgodovinski odmevi tega prepričanja se zrcalijo v izrazih «sedmero prostih umetnosti» (srednjeveška šola), «teoretska veda», «prosti poklici».

Tako je kot končni rezultat nastala tradicionalna šola «prostih», «teoretskih» ved, odtrgana od dela in delovne kulture, pač šola poslušanja in opazovanja, a nikakor ne šola delavnosti (aktivnosti). Stara psihologija je našla bistvo človeške duše, duševnost v razumu in sicer v opazovalnem razumu. Ročno delo je bilo izločeno kot opravilo plemenitih otrok nevredno. Delavnost, volja in značaj se sploh niso dovolj vadili v oni šoli opazovalno-teoretske razumske vzgoje, ter se je razum udajal brezdelnemu življenju in gledanju najvišje resnice in lepote. Opazimo torej jasno, da je tradicionalna šola prilagojena vzgoji nerokodolskih razredov.

Komu pa je tradicionalna šola služila? Skoro vse tisočletje je evropska šola obstajala kot samostanska šola s svojim teološko-školastičnim balastom. V dveh vrsteh se ciklilih te šole (Trivium — gramatika, retorika, dialektika; Quadrivium — aritmetika, geometrija, astronomija in muzika) z vse kronajočo teologijo opazimo predhodnici imenitne trojice v šoli-učilnici (verouk, materinščina in matematika). Samostanska šola se je v novejšem času umaknila po humanistih ustvarjeni gimnaziji, katere socialno-pedagoška vloga, je bila kaj pravilno označena od kneza nemške reformacije kot vzgojevališče «učenih tajnikov», a od ruskega prosvetnega ministra kot vzgojevališče «plemenitih in uradniških otrok».

Učni načrt humanistične gimnazije je bil sestavljen v stoletjih, od nas že precej oddaljenih. V kolikor obstoja še dandanes ta učni načrt na svojih osnovah, se tudi sistem gimnazijske izobrazbe odlikuje z izrednim tiščanjem k tradiciji in rutiniranosti ter celo s sovražnostjo napram moderni kulturi. Tako je na pr. postal jezikovni učni načrt, ki je še izza školastične šole obdržal slovniško orijentirani značaj, tipičen humanističen učni načrt starih jezikov s svojim kultom Cicerona, Homerja in historikov. Učni načrt matematike, ki je kronala aritmetiko s tehničnimi pravili, potrebnimi stoletju trgovskega kapitalizma, ki se je pa ustavila pri «euklidični» geometriji in trigonometriji, ni predstavljal ničesar drugega, kot baš zrcalno sliko stanja matematske vede za Descarta in

Leibniza. Prav tako se je vojnopolitična zgodovina in redukcija zemljepisja omejevala na (po zemljevidu razkazane) pohodne popolnoma po okusu tedanje (nikakor pa ne današnje) izobrazbe.

Še lažje nam bo umevanje ostrega nasprotja, ki je vladalo med to šolo — pa bodisi gimnazija, ali pa njena žalostna, grda slika, takozvana osnovna šola — in med zahtevami današnje industrijske kulture, ako pomislimo na papirni učni načrt (učna knjiga in pisanka!) in na duševnost formalno-birokratske vzgoje v splošnem. Gojenec take šole je moral doživeti v modernem življenju enak polom, kakor nabožno plemeniti uradniški razred, ki je bil njegovo vzgojo prevzel. Moderno življenje ne potrebuje ljudi opazovalcev, niti ne takozvanih teoretikov z izobrazbo, ki šepa za nekaj stoletij za moderno izobrazbo, niti ne «učenih tajnikov» knežjih in drugih pisarn. Glavna napaka tradicionalne šole obstoja pa v tem, da je podala — v našem stoletju, polnem industrijskih in znanstvenih izumitev, v tem napetem stoletju aktivnosti, delavnosti in dela — z ozirom na razumnost in zmožnost prave divjake, ki morejo biti napredku le v oviro, ki predstavljajo v svoji nezmožnosti in nevednosti v praktičnih ozirih žalostne lutke, ki se pa odlikujejo z aristokratskim preziranjem ljudskih množic.

7. Delovna šola in obični načrti za preosnovno tradicionalne šole.

Vprašanje preosnove (današnje) tradicionalne šole je bilo razmeroma že zgodaj na dnevnem redu. Iz večine so se vsi ti načrti dali shvatiti takole: 1.) Nadomestitev slovnice s prirodznanstvom in klasicizma z novodobnimi znanostmi. 2.) Uvedba nazornega nauka in večji razvoj razredove delavnosti. 3.) Razcepljenje višjih srednješolskih razredov. 4.) Razvoj strokovnih šol po vzgledu višjih in srednjih šol.

Socijološko se dado vsi ti načrti lahko tolmačiti. Jasno je, da so postali razvijajoči se kapitalistični industriji «učeni tajniki» neuporabni. Potrebni pa so ji bili inženirji, tehniki, mojstri, mehaniki, kemiki, trgovci in strokovno naobraženi kmetovalci. Vsled tega se je pojavilo vprašanje po ustanovitvi strokovnih šol po vzorcu višjih in srednjih šol. Iz slednjih so izšli srednji, iz prvih najvišji nastavljeni v industriji, medtem ko obstoja najnižja delovna masa iz neukega delavstva. Toda na visokih strokovnih šolah so se jeli pritoževati, češ, da nimajo njihovi gojenci zadostne predizobrazbe. Prvi korak, ki naj bi pripomogel do take predizobrazbe bodočim nameščencem v industrijski državi je bila ustanovitev realk, obnovitev gimnazijskega učnega načrta in uvedba prirodopisnih ved. Nadaljni in temeljitejši korak je bilo deljenje višje šole. V zvezi z izpremembo nalog in učnega načrta šol, se je izpremenil tudi njen način (ponazorovalnost in delavnost), ki si je postavil nalogo vzgojiti prave može.

Vidimo, da podpira novodobni duh običajne načrte za preosnovo šol, ki kažejo — vsaj s tega stališča — tudi napredek. Toda tudi tem veljajo isti ugovori, kakršni veljajo kapitalistični industriji sami.

V kapitalistični industriji nikakor ne najdemo končnoveljavne razrešitve industrijskega problema. Je le prehodna točka od rokotvornega dela k industrijalizmu in v tem se porajajo tudi ugovori proti njej. Industrija je ve-

lika, demokratizujuća sila: kakor smo že opazili, se radi nje izloča potreba stalnosti delavca pri gotovom specijelnem delu, ker splošni razvoj tvornice ne zavisi od delavca, temveč od stroja, s katerim se pa razmeroma hitro spoznamo. Prav radi tega odstranjuje strojna industrija potrebo stalne delovne razdelitve in s to tudi družabno hijerarhijo. Stroj vzpostavlja v okrožju dela in v kulturi ravnovesje. Le v

dobi strojne industrije je možno s polno realnostjo misliti na delovno šolo druge stopnje, ki naj ne bo cehovska šola, temveč šola za vse ljudstvo in šola industrijelne izobrazbe.

Kapitalistična industrija pa ne trpi nikake enakosti. Podviza se vzdržati družabno različnost in delovne kaste. S tem se dajo pojasniti vse pomanjkljivosti običajnih preosnovnih načrtov tradicijske šole. (Dalje.)

Vice Orljak:

Moje društ. učit. uspomene

VIII. Novi uspesi lista «N. Prosvjeta».

«N. Prosvjeta» je probudila spavajuće učitelje, a one budne i aktivne još većma obodрила na rad. I malodušnici i nehajnici opaziše, da je organizovano hrv. učiteljstvo složnim nastopom mnogo postiglo. List je sve elektrizovao. Svaki se naš školnik stavio u pozu kao da je sa listom pridobio neko oružje ili neko imanje. List nas sve jedan drugome približi, sprijatelji.

Društvo «P.» i njegovo glasilo zabilježilo doskora drugi veliki uspeh, to jest, ujedinjenje učiteljstva čitave Istre. To se zgodilo tako da se učitelj. društvo kotara Voloskog raspustilo i stopilo s «N. Prosvjetom» u Pazinu. Taj se zamašni događaj zbi na skupštini u Mihotićima 17. 4. 1896. Na poticaj delegata «N. P.» kol. Barbalića predloži nadučitelj Aug. Rajčić da se volosko društvo ujedini s Pazinskim. Obrazloži ovako: Društvu ponestaje životne snage; slovenski učitelji se odvojiše pristupivši ka koparskomu društvu, a medju hrv. učitelji voloskoga kotara **nema već pravoga zanimanja** za društvo; broj učesnika je pri svakoj skupštini manji; niko ne će da primi vodstvo društva u ruke; smokva već ne daje ploda: — treba je poseći i baciti u oganj. Sa pristupom k «N. Prosvjeti» tegnuli bismo oživotiti, jer se pridružujemo društvu mladjemu i svežijemu. — Predlog bi prihvaćen, a njime postignuto jedinstveno društvo za celu Istru osim kvarnerskih otoka. Ali i ovo će pristupiti nešto kasnije. — Ovako jaki stupismo pred širu, otmenu javnost sa skupštinom u Puli 4. i 5. juna 1906. Ispala je sjajno. — Tom prigodom održa družbino učiteljstvo svoju posebnu skupštinu.

Iza skupštine banket i sokolska zabava u «N. Domu» u počast nas skupštinara-učitelja. Naše društvo živelo u potpunosti muževnosti berući lavrike uspehe svoga rada i sloge. Da samo nabrojim: obdržavanje risarskog tečaja u Pazinu g. 1907. prema novoj metodi risanja po naravi. Profesora Gvaiza (iz Gorice) posla i plati vlada na molbu našeg društva. Onda: Gimnastički tečaj u Medulinu g. 1909. I amo posla c. k. vlada na svoje troške i to zamolbom našeg društva prof. Ad. Schaupa iz Gorice. Priboraviti ne ću! Osobito onoga u Medulinu. Tu se trudismo, ali i zabavismo. Kakovo li je tu medju nama vladalo prijateljstvo, veselost i sloga! To danas osobito ističem sa najugodnijim čustvima. Spomenuti moram i naglasiti našu vrlo uspešu zabavu priredjenu u pazinskom «N. Domu» prigodom društvene skupštine. Opatijsko-volosko učiteljstvo igralo je «Fakira od porta» vrlo dobro. Pevanje je vodilo kol. Iv.

Matetić, sada profesor glazbe u Zagrebu. Na prvome mestu pevala se učiteljska himna «Prosvjeti», što ju ispeva drug Er. Jelušić, a uglazbi Matetić. Tom zabavom si osvetlasmo čelo i krčismo put do učitelj. časti i prestiža. Ovakove zgrade se ne zaboravljaju! Spomenuti ću još, da se učismo pevanju širom Istre. Kod druga V. Zidarića u Sv. Petru u Šumi sakupljasm se mi svirači da ustrojimo svoj orkestar. Daleki bijahu putovi — ali dolazismo redovito. Evo, što znači oduševljenje i poživnost!

God. 1911. držao se poljodolski tečaj u Pazinu, a u Puli tečaj za posudionice. Jedan i drugi tečaj brojio više učesnika učitelja. Naš agilni predsednik Bačić pomišljao i na Učiteljski dom. Mesto njega «N. Prosvjeta» je imala u Pazinu sobu gde mogao svaki učitelj, mesni i okolišni, naći do 30 novina.

No najvećim uspehom društvenim smatramo odabranje kol. Aug. Rajčica pokrajinskim narodnim zastupnikom. Nije to išlo baš glatko, kako bi se moglo misliti. Tomu se dapače protivile vodeći narodni prvaci. Bilo truda, bilo muke dok nije društv. odbor nagovorio i skoro prisilio narodne prvake da umetnu medju kandidate i jednog učitelja. Taj naš pravedni postulat naglasivasm u skupštinama i u novinama. Prodremo sa zahtevom, te bi tako drug Rajčić odabran zemalj. poslanikom. (g. 1908.) — Ovaj događaj vrlo je zamašan; a borba za taj naš zahtev — vrlo je poučna za nas sve još i danas.

Naše udruženje svojski se zauzimalo da se otvori u Opatiji ženska gradjanska škola. Ne uspemo. Ogorčeno se pak spustismo u boj i borbu da vlada ne smesti muško hrv. učiteljište u Kastav. Ne uspesmo opet, jer su za to bili naši prvi prvaci (Spinčić i Laginja), a opet to bijaše drago i Italij. krugovima u Istri, koji voleše da nemaju usred Istre jedan takav hrv. zavod. — Inicijativom «N. Prosvj.» te prof. Fr. Novljana držaše redovito profesori hrv. pazinske gimnazije pučka predavanja u Pazinu i drugde u pokrajini. Nije se dašto prestalo sa analfabetskim tečajevima i roditeljskim večerima. Hrv. učiteljstvo Istre tako dizalo se i dizalo moralno pred očima naše javnosti. Bijasm svagde: u školi, i u svim prosvetnim te privrednim ustanovama kao pokretači ili kao suradnici. Plivasm na površini reke, pa bilo i proti struji. Broj hrvat. se učiteljstva dnevno množio. Tik pred ratom brojaše Istra 299 hrv. učitelja, od kojih ona Družbe Sv. Ćirila i Metoda otpadalo 65. — «N. Prosvjeta» silno se zauzimala takodjer za žensko učiteljište u Pazinu, koje se zbilja otvori pred ratom, a dolaskom Italije bi ukinuto. — Ne uspesmo da bude pučki učitelj imenovan članom zemalj. škol. veća u Trstu.

Ne smem a da ne spomenem uzgojno-kulturni privatni rad sodruga Jos. A. Kraljića,

koji je izdavao u Lošinj omladinski list «Mladog Istranina» počam od g. 1909. Izdavao godimice i dečji koledar «Jorgovan». Obe ove publikacije beše jako raširene diljem Istre. Kasnije preuze uredjivati omladinski list kolega književnik Viktor Car-Emin pod imenom «Mladi Hrvat».

Enakost in morala

Lahko živeči meščani so si ustvarili svojo moralo, ki jo uči, jo in živijo. In to moralo so vdahnili v višje in nižje urade, družabne kretnje in razgovore, zabave in gledišča, mode in umetnost, društva in družine, povsod, tudi v pouk in vzgojo. Ali oni, ki uživajo kruh v potu svojega obraza, se ne spajajo vedno po svojem mišljenju z onimi, ki jih hranijo z delom svojih rok; gospodarska razlika se jim javlja tudi v zavesti in jih vedno bolj loči od prvih; razlika je postala tudi miselna; razred nižjih si je začel ustvarjati svojo moralo, ki nasprotuje prejšnji morali.

Važno bi bilo raziskovati obe morali, posebno pa moralo razreda, ki je začel svojo moralo komaj misliti, ne pa še živeti. Teško bi bilo to delo, ker je današnja znanstvena etika podobna meglam, ki izhajajo iz žive meščanske morale, in bi morali začeti novo etiko nanovo. Pa še nekaj: doba je rodila mehkobna srca in sanjave pameti, ki jim salonska duševnost tako pristojna, notranjost še neprebujenega, okornega razreda pa je trda, groba in protivna in je razumljiva le dušam jeklenih, potez.

Grešili smo, ko smo hoteli rešiti nižje z npravo popolnostjo in odpovedjo. Grešili smo tudi potem, ko smo si spletali družabno naziranje istočasno iz naukov historičnega materializma in iz srčnih naukov miroljubnega humanizma. Naše mišljenje je prihajalo iz srca namesto iz spoznavanja razmer.

Koristno in zajemljivo bi bilo, da bi odkrili znake nove razredne morale in njenega razmerja do propadajoče morale, zajemljivo za etično znanost in koristno za naše življenje. Da nam bodo pa ti znaki določnejši in pojmi morale jasnejši, je potrebno, da pokažemo na one elemente današnje morale in nemorale, ki gibljejo našo javno vzgojo in valovijo naše življenje. V teh elementih bomo zaznali neke skupne znake in spoznali bomo potem bistvo, vzroke in posledice razredne morale. In nemoralno nam bo, kar nam je bilo do sedaj moralno, in moralno nam bo, kar nam je bilo dosedaj nemoralno. Ko bomo to spoznali, se bomo iznebili tistih muk, ki izhajajo iz dvoumnega in nedoslednega naziranja o socialnih krivicah in trpljenju, in naše življenje bo hladnejše in mirnejše.

Tak element, ki deluje med nami in se javlja tudi v vzgoji in pouku, je družabna neenakost. Nemoralno je, da dajamo nekaterim preveliko časti in spoštovanja in da izčrpamo iz sebe njim na ljubo vse zaklade ponosa in samozavesti, nasprotno pa zahtevamo od onih, ki imajo roke od zemlje in železa, da bi se pred nami ponižali, kot se mi ponižamo pred drugimi, in poiščemo v sebi vse sile preširnosti in napuha, da stojimo pred njim čim pomembnejši in imenitnejši. Ali množice niso tako otopele za čast in spoštovanje, kot si mislimo, da so ali bi morale biti. Razredno poniževanje je dandanes veliko, skoro nič manjše kot pomanjkanje gnotnih dobrin.

Zauze se «N. P.» i za školsku pesmaricu s kajdama (notama). Preteče nas u tome prof. glazbe na učiteljištu g. Sprahman.

Naše pazinsko učit. društvo postignu višak svoga delovanja, uspeha i razvitka. Bijasmo u znaku zenita. Tada padasmo. Kako? O tome posle.

In zahteva po spoštovanju je poleg zahteve po kruhu ena najvažnejših zahtev človeštva. Pred več kot sto leti so imeli nekateri meščani več denarja kot obubožani plemiči; ali fevdalna družabna morala jih je vendar prezirala in jih ni vabila na dvorne perverzne zabave. To preziranje je pomnožilo v meščanih sovraštvo in jih spodbujalo k upor. Meščani pa so po razmahu svobodnega gospodarstva in po razvoju mišljenja, ki ga je rodilo novo gospodarstvo, pozabili na svoje nekdanje načelo o enakosti, prezirali so one, ki jim niso bili enaki po bogastvu in po novi meščanski kulturi, in jih niso marali v salone, da bi se z njimi zabavali in z njimi malo pokramljali.

Kakor kruha, tako potrebuje človek tudi spoštovanja. Po veljavni morali je pravično, da imajo nekateri preveč kruha, drugi pa premalo; po meščanski morali je pa tudi pravično, da uživajo nekateri preveč časti in spoštovanja, drugi pa premalo. Ker so isto mislili egiptovski faraoni, njihovi vojaki in svečeniki, pozneje pa kralji in njihovi vitezi, bi lahko govorili o morali gospodujočih, kakor tudi o morali podložnih.

Po načelu morale gospodujočih se ravna tudi veliki in bogati narodi, ki ne priznajo malim ali pa neomikanim narodom pravice do veljave in spoštovanja, po načelu podložnih pa se borijo mali in neomikani narodi, ki zahtevajo enake pravice za vse na svetu. Moški spol gospoduje nad ženskim spolom, ženski spol pa se bojuje za enakopravnost. Odraslim je otrok nepomembno in manjvredno bitje, zagovorniki otrok pa propovedujejo načelo o važnosti in dragocenosti otrok.

Čim večja je gospodarska neenakost v kaki zgodovinski dobi ali kaki državi, tem večja je tudi neenakost teh elementov v tisti zgodovinski dobi ali tisti državi. Za to ni treba dokazov.

Sprejeli smo načelo, da družabne gospodarske razmere ustvarjajo miselno kulturo. Ali pa ni bila pravica vedno ista? Ali ni bil pojmi pravice isti pred 2000 leti kot danes?

Zahteva po življenju je ista pri človeku kot pri drugih živih bitjih; in zahtevo po spoštovanju ne zaznamo le pri človeku, ampak tudi pri živalih. Človek se druži v družabne enote; ko je en del te enote vznemirjen zaradi enote same, se vznemirijo tudi drugi deli. Ponižanje, ki rani enega iz družabne enote zaradi tega, ker pripada tej enoti, rani potem tudi druge člane enote. Vere in narodi, stanovi in razredi so občutljivi za spoštovanje, ki jim je bistven del njihovega življenja.

Najprej živi zahteva po kruhu in spoštovanju v posameznikih, ki so združeni v družabnih enotah, in ko postane ta zahteva logični pojmi v zavesti zatirane družabne enote, je še le izoblikovan pojmi pravice. Pravica je tedaj zavest bioloških in duševnih zahtev posameznika v družabni enoti. Nič ni čudno, da se je isti pojmi pravice razširil tudi med gospodujočimi enotami; pomisliti moramo namreč, da so biološke

in duševne zahteve pri vseh ljudeh enake, zato so te zahteve pripoznavali tudi gospodujoči; to pripoznavanje je naravno in preprosto in logični pojm je obenem tudi pojm pravice. Pa še nekaj! Zatirane družabne enote najbolj razmišljajo, govorijo in propovedujejo o pravici, razlagajo splošni pojm pravice, s tem pojmom potem tudi zmagajo, in ko enota zagospoduje, ostane vendar splošni pojm pravice delež splošne etike.

Pravico si lahko razlagamo brez mistike in metafizike; vendar bi bilo važno, da bi raziskali, zakaj postane pravica bistven predmet religije in mističnih filozofij in zadeva mehkobnih in človekoljubnih src. Marsikaj nam ni še jasno, vendar smo uverjeni, da bomo tudi človekoljubje in ljubezen do bližnjega lahko rešili v duhu filozofije historičnega materializma.

Ko zagospoduje nov razred, omeji pravico na koristi svojega razreda, nižjemu ljudstvu pa jo priznava le toliko, da mu koristi in miruje. Pojm o pravici in priznavanje potreb in zahtev

mu ostane v zavesti le teoretično, v resničnem življenju pa si izmisli pravico svojega razreda, ker mu je razredna korist več kot splošna korist. Boj za obstanek razredne moči je silnejši kot izvajanje splošnega pojma o pravici; tedaj je logično in naravno, da misli višji razred drugače, ko misli na svoj razred; svoje načelo izvaja iz premise razrednega samoljubja. Kako abotno je, če zahtevajo tlačeni pravico od gospodujočih, ki jim je vendar dolžnost, da branijo svoje privilegije; njihove koristi bi se zmanjšale, če bi jih porazdelili na množice. Še bolj abotni so malomestni ljudje, tudi učitelji, ki zahtevajo priznanja pravice do spodnje meje svojega razreda in so obenem prežeti z meščansko moraljo: zahtevajo, da bi jim oni podarili od svojih miz, obenem pa priznavajo razredno samoljubje; niti se ne zavedajo, da nimajo gospodarske moči, ne proizvajalne, ki vendar giblje vse družabne pojave. (Dalje.)

Učiteljski i školski pabirci

1. Školske prostorije se **ne smeju** upotrebljavati u druge svrhe negoli je ona za što su opredeljene, izuzamši u slučaju potrebe i to dozvolom škol. proveditura za malo dana — (§ 122. Općeg Reda — Regol. generale od 6. 2. 1908. br. 150). Ova je odredba svedjer na snazi, a ipak se u nas ne poštuje; škol. prostorije se u nas prečesto rabe za zabave i plesove.

2. Učiteljičin suprug ne uživa doplatka (quota supplementare) sem (izim) ako nije sasvim rodni nespolnjak, ili ako ne uživa više od 100 L mesečnog dohotka. Autonomne općine nisu dužne zakonom plaćati svojim učiteljicama ovog doplatka počam od 1. 7. 1922.

3. Premda zakon ne ustanovljuje postotka unapredjenih od upisanih polaznika škole, ipak se smatra dobrom školom ili razredom, ako je bilo unapredjeno (promovirano) 70% polaznika.

4. Didakt. ravnatelj nije dužan da pročita učiteljstvu svoje izvešće; dužnost mu je naprotiv da pokaže i da ono potpiše njegove informativne podatke (note informative).

5. Zdravstveni činovnik što je izdao izjavu (certificato) imade pravo zatražiti od interesiranog učitelja ne više od 5 L u ime nagrade.

6. Nema prava na odštetu (nagradu, indennità) učitelj radi ispita održavana u njegovu sedištu.

7. U imenik stalnih učitelja (ruoli) dolazi se samo putem uspelog natečaja.

8. Obiteljski dopust traje uz uživanje čitave plaće najviše 15 dana; ali nadzornik može biti mnenja, da je učitelju dovoljno manje od 15 dana dopusta.

9. Nastavnik do sada nije mogao prestopiti iz muške na žensku školu i obratno. No sada je Ministarstvo skupilo sve tri imenika (ruoli): muške, ženske i mešovite škole u jedan jedinstveni imenik.

10. U školske dopuste uključeni su blagdani, pa tako četvrtki i nedelje.

11. Službeni premeštaji mogu biti provedeni u svako doba godine; obično za škol. jesenskih praznika.

12. Ravnatelj može naložiti učitelju da suplira ne više do deset dana. Duže supliranje ide u delokrug nadzornika, (§ 6. i 154. T. U. 22. I. 1925.)

13. Učitelji, aktivni i umirovljeni, nisu dužni da plaćaju općini obiteljsku taksu, pošto oni plaćaju izravno svojom plaćom (mirovinom) t. zv. dopunidbeni porez (imposta complementare) t. j. 35 cent. za svakih 100 L. Utok na biljevanu arku od 2 L ide na Općinu pozivom na § 7. D. L. 20. X. 1925. N. 1944. dot. na Min. uputu od sv. 12. 1925. sa zahtevom da bude učitelju brisana ta taksa, jer plaća «tassa complementare». Daljnji utok ide na zemaljsku upravu (L'Amministr. Provinciale).

14. Pod jedinstvenom školom (scuole uniche) razumeva se škola sa tri ujedinjena razreda. Provizorne škole zovu se one koje su podređene čimbeniku (korporaciji, Ente), koji plaća učitelje kao nadničare, t. j. na dan, prema broju lekcija. Potporne škole (scuole sussidiate) naprotiv ustanovljuju privatnici, pa i učitelji, dozvolom Proveditorata. Učitelja se plaća državnim potporom za svakoga učenika unapredjena iz I. u II. razred, i za svakog svršenog djaka III. razreda.

15. Svim drž. činovnicima, pa tako i učiteljstvu, se susteže (ne plaća) iznos aktivnog službenog nadoplata (supplemento di servizio attivo) za dane izostajanja bilo s kojeg razloga.

16. Služba suplentstva potpuno se uračunava u mirovinu, a $\frac{1}{3}$ u ostala ekonomska beriva.

17. Učenika se ocenjuje pogledom na znanje, ali i na njegovo vladanje ako u vladanju nema barem drugog mesia, opetuje razred. (§ 17. Ord. 10. I. 1924.)

18. Ravnatelj prema § 9. Ord. 10. I. 1924. otkazuje učiteljstvu zamenično sve razrede; ako nije moguće provesti sasma izmenu, ova se ima izvesti barem med nastavnicima I. i II. razreda te onih III., IV. i V. razreda. Pritužbe idu na škol. nadzornika.

19. Negde oblast imenuje i postavlja titularne učitelje t. j. one sa vlastitim razredima takodjer i učitelje suplente, koji se zovu «prekobrajci» (maestri in soprannumero).

20. Učitelj može služiti do 65. god. svoje dobe.

21. Učitelj je dužan službovati dve g. na istome mestu; samo iz valjanih obiteljskih razloga (da motivi eccezionali) može on moliti premeštenje i pre toga roka (biennio).

22. Porod se smatra bolešću, zato tu je sudac lečnik koji odlučuje o trajanju izostataka roditelja.

Feljton

Stano Kosovel: Balzac

«Prišel bo čas, ko boste umeli, da je sreča otrok bistvenejša in da bolj osrečuje nego lastna sreča. Ko sem postal oče, sem šele doumel Boga. On je povsod pričujoč, ker je ustvaril ves svet. Tako kakor On s svetom, sem jaz sklenjen s svojimi hčerami — le da ljubim jaz hčere bolj kot ljubi Bog svet, ker svet ni tako lep kakor Bog, moje hčere pa so lepše od mene.»

«Koncentrirano delo na zgradbi njegovega kozmosa je moralo premakniti Balzacovo zavest o resničnosti. Tako je prišlo, da je Balzac izgubil zavest o zunanjem svetu», pravi pisatelj nemški raziskovalec Robert Ernst Curtius. «Njegova umetniška produktivnost je obstojala v tem, da je stalno menjaval najrazličnejše oblike svoje nature. Njegova genijalnost izhaja iz te nenavadne duševne labilitete». (Isti.)

«V meni je vse tisto», pravi Balzac, «kar se ne da združiti. V meni so vsa mogoča protislovja. Tisti ki me imajo za nečimernega, zapravljevega, trmastega, lahkomišelnega človeka, nezraslega z lastnimi idejami, tisti, ki me imajo za gizdalina, nesramneža, lenuha, za neprevdarnega človeka brez konzistence, za besedičnega, netaktnega, surovega, nevljudnega, izpremenljivega in muhastega, imajo baš tako prav kakor oni, ki vidijo v meni štedljivca, skromneža, pogumneža, žilavega, energičnega, delavnega, stalnega, molčečega, fino čutečega, vpljudnega in vedrega človeka. Jaz se samemu sebi najbolj čudim...» In na nekem drugem mestu se glasi Balzacovo priznanje: «Ko nisem imel nobenega drugega oporišča razen sebe, sem bil primoran stopnjevati svoj lastni jaz».

Fantaziji, tej važni komponenti Balzacovega dela, je pri pisatelju odmerjena silno važna vloga v vseh delih. V «Alkimistu» (Recherche de l'Absolu) vidimo, kako skuša rešiti faustični pisatelj junak Baltazar Glaes uganko absolutnega z ustanovitvijo «unitaristične kemije» ter napraviti s tem moderno vedo za naslednico alkimije. Trebalo bi po njegovem odkriti prvine s pomočjo principa, ki je lasten i pozitivni i negativni elektriki. Če bi se to posrečilo, bi ne bilo več daleč do rešitve vprašanja o najvišjem vzroku vsega kar se dogaja v prirodi. Alkimija pa je privlačevala Balzacovo pozornost predvsem radi tega, ker je stremela v njegovi dobi po treh rečeh: po izpreminjanju nižjevrstnih snovi v snovi visje vrste, po podaljšanju človeškega življenja in po ustvarjanju umetnih ljudi.

Balzac je vse svoje življenje iskal rešitve tajnosti kakor njegov junak Baltazar Claes. Bil je fantast, sličen temu alkimistu, ki ni prišel problemu življenja nikoli do dna. Šele v agoniji zasluti to, kar je iskal vse življenje. V tem stanju pred smrtjo pa je že brez moči, da bi izrazil najdeno formulo s človeškimi sredstvi, z besedami in gibi. Ko omahne mrtev na blazino, onese rešitev svoje tajne na drugi svet.

III.

(Dilecta Madame de Berny).

«I duševno visoko stoječega moža i navadnega občana navdaja neka divja strast po idealu. Oba hrepenita po idealu in po telesni ljubezni. Vsi moški se lové za tistimi tako

redko sejanimi ženskimi bitji, v katerih sta utelešeni i devica, i vlačuga.»

Tako govori široka, splošna Balzacova definicija ljubezenskih občutkov v človeku. Prišedši do nianse, pa Balzac zapiše: «Prava ljubezen se rodi samo enkrat in se ne more ponoviti. **Žena, ki jo ljubimo, je nunc et semper dilecta.**» V tem «nunc et semper», v nepretrganem trajanju vidi Balzac genijalnost ljubezni, dokaz njene neizmerne sile. V «Serafiti» beremo: «L'amour est une admiration, que ne lasse jamais» — ljubezen se ne ohladi nikoli. V povesti «Un prince de la Bohème» naletimo na obrazložitev: «Charles Edvard de la Palferine» ima pravilne nazore o ljubezni. Po njegovi sodbi ni v življenju moža mesta za dve ljubezni; ljubezen je samo ena, globoka kot morje in brezmejna. Ta ljubezen je lahko dana človeku v vsaki starosti, obsija ga lahko kot je obsijala milost sv. Pavla, in je, kakor veli nekje pesnik Heine: «tajna bolezen srca, kombinacija čuvstva neskončnosti, ki biva v nas.»

V Balzacovem življenju srečamo dva pomembna ljubezenska dogodka. Prvi je ljubezen do gospe de Bernyjeve (kratko Dilecte imenovane), drugi ljubezen do von Hanske. Ta ljubezen, enovita kljub temu, da je razdeljena na dve ženski bitji, se pri Balzacu stopnjuje od erotike do mistike in predstavlja tip čutno — nadčutne ljubezni, ki izzveni na koncu — v religiozno čuvstvo.

Balzacova junakinja Arabella Dudleyeva vprašuje: «Ali ne pomeni ljubiti isto, kar približevati se Bogu? Pravila morále ne veljajo zate (za ljubimca). Bog te je postavil nad druge. Ali bo torej zameril revnemu ženskemu stvoru, če ga žeja po božanstvenih stvareh?»

Balzacovo ustvarjanje izvira v bistvu iz hrepenenja po ljubezni. De Bernyjevi je pisal l. 1822.: «Če sanjam o veličini in slavi, vedite, da storim to le radi Vas». Podobno se je izrazil pozneje tudi napram von Hanski.

Z gospo Bernyjevo se je seznanil Balzac v Villeparisisu v prvem času svoje pisateljske karijere. Bernyjeva je bila žena francoskega cesarskega svetnika, napol slepega moža z devetimi otroki in posestvom. Radi slabovidnosti je prepustil de Berny upravljanje posestva ženi, ki je bila 22 let starejša od Balzaca. (Približno toliko mlajša je bila Balzacova mati od pisateljevega očeta.) Svoje lepše življenje je imela dama, ko se je seznanila z Balzacom, že za seboj. Omožila se je, ko ji je bilo jedva 16 let, in je bila po rojstvu hči nemškega godbenika, harfinista Hinnerja iz Wetzlarja. Po naobrazbi in vzgoji je pripadala koncu 18. stoletja.

Ko se je Balzac seznanil z njo, ni bila več očarljiva prikazen. Kaj ju je privedlo skupaj, ni težko ugeniti. Ona je bila že v jesenskih letih, Balzac pa je bil še mlad, neizkušen, od nikogar ljubljen. Začel je obsipati de Bernyjevo z izrazi zadržane ljubezni in Dilecta mu je kmalu postala ljubica in mati. Bila mu je prijateljica, tolažnica in svetovalka. Odobravala je njegove načrte in mu razvnela pogum za nova dejanja. Delila je z njim nazore o monarhizmu in katoličanstvu, skušala je iz njega napraviti svetovljana in ga je seznanjala z odličniki tistega časa. Imela je čudovito pravilno slutnjo, da se bo izcimil iz začetnika Balzaca velik mojster. Ko se je Balzac odločil

za založniko in tiskarniško podjetje, mu je Dilekta priskočila na pomoč z znatnimi denarnimi sredstvi. Toda poskus z založbo se ni obnesel. Lafontaine, katerega je izdal Balzac v

družbi z založnikom Urbanom Canelom, ni imel sreče. V vsem letu ni bilo mogoče razpečati niti 10 izvodov knjige, naklada pa je požrla 10 tisoč frankov. (Dalje.)

Razno

Drugovi i družice!

Na dan Uskrsa pred tri godine zaklopi vjedje umornih svojih očiju i usne vječnim snom naš vrijedni drug Gaša Licul, nadučitelj u Roču. Ostavio je decimirane naše redove baš u vrijeme, gdje ga je silno trebao narod a i učiteljstvo samo. Mnogo je slavenskih duša osjetilo bol i tugu u srcima svojim, netom se je daširila vijest, da je okrutna smrt prekinula nit življenja čovjeku, toli blage i mirne čudi — narodnem učitelju i vodji — koji je sve svoje sile i znanje ulagao i na polju prosvjete i kulture. Djelovao je neumorno na tom polju za korist i dobrobit svog naroda, kojeg je neizmjereno ljubio!

Da počastimo pepeo kostiju tog neumornog kulturnog radenika da iskažemo zahvalnost i iskrenu odanost drugu, koji je bio dugo vremena urednik bivšeg glasila «Narodne Prosvjete» a i presjednik našeg društva, sabrali smo darove u svrhu da mu podignemo nadgrobni spomen-kamen. Spomenik taj, koji će se postaviti neka bude uspomenom, neka bude izraz bratske ljubavi i osjećanja, te dubokog poštovanja sjeće neprežaljenog i blagopokojnog našeg druga Gaše.

Drugovi! Bratska i kolegijalna dužnost nalaže svima da u nedjelju 18. tek. mj. stalno pohitimo u Roč, gdje ćemo prisustvovati svečanosti koje će se obaviti na tamošnjem groblju. ODBOR.

Školsko i disciplinarno veće

Imamo sada u Trstu novo imenovane savetnike Školskog Veća (Consiglio scolastico), te savetnike Disciplinarnog Školskog Veća (Consiglio di disciplina).

I. U Školsko Veće beše imenovana ova lica: 1. Dr. Ant. Palcich, zemalj. lečnik u Trstu; 2. Domenico Forida Bonardi, profesor ex-bojevnika; 3. Mario Bianchi, gimnaz. prof. na Reci; tajnik društva nacional. faš. nastavnika; 4. Artur Marpicati, prof. liceja na Reci; bojevnika; 5. Giov. Relli, bivši ravnatelj osnovne škole u Koprju, sada profesor, dobrovoljac i ex-iredentista; 6. Gino Venuti, prof. tehničke škole u Trstu, ex-bojevnika, tajnik Assoc. N. F.

II. Disciplinarni školski Savet sačinjavaju ovi: Dva savetnika Školskog Veća itd. 1. Relli Giovanni, i 2. Gino Venuti; 3. Pauluzzi Oddone, učitelj na tehnič. školi, Gorica; 4. Lussich Aldo, didakt. ravnatelj; 5. Zoldan Paolo, tajnik zemalj. faš. učit. udruženja.

POZIV. Ker nočemo biti v navskrižju z drž. učit. organizacijo, pozivamo društvene odbore, naj člane, ki so vstopili v isto, a kljub svojim obvezim ostali v Zvezinih društvih, izbriše iz imenika, ker ni dopustno, da bi bili včlanjeni v obeh organizacijah. **Vodstvo.**

Doprinesli za spomenik pok. Liculu.

Uprava «I. R.» L 50, Bradamante Miho L 2, Puhalj Josip L 10, Marčelja Anton L 10, Ribarić Ivan L 10, Vodarić Damijan L 10, uk. L 558.

Pevski zbor

ima v soboto 31. t. m. ob 15. uri vajo v «Trgovskem domu». Članstvo naj se udeleži polnoštevno in točno.

Naš zbor namerava prirediti tri počitniške koncerte: prvega v Kanalu v nedeljo 1. avgusta ob 15½ uri, drugega v Mihotičih v soboto 7. avgusta ob 20½ uri, tretjega v Bistrici 8. avgusta ob 15½ uri.

Taksa na svedodžbe. Minist. Financija pripravlja dekret, kojim se ustanovljuje taksa od 5 L za škol. svedodžbe. Ovom taksom hoće se urediti učiteljski penzijski fond.

Tekstovi. Naučno Ministarstvo kani uvesti u javne osnovne škole državne tekstove (libri di stato); za sada ne općenito, nego samo u pojedinim slučajevima iz viših političkih i narodnih razloga.

Isprava škols. zakonika. Domala biti će sancionirani novi dekreti kojim se ispravlja sadašnji Jedinostveni Školski zakonik (Testo Unico) od 22. I. 1925. Čudimo se lakoći kojom se izdavaju zakoni, a jošte više lakoći, kojom se ovi novi i najnoviji zakoni ispravljaju. Čitamo molbe italij. učiteljstva, koji želi stalne dobro promišljene zakone. To i mi želimo, jer se učitelj ne može snaći u šumi zakona, naredaba i dekreta.

Zaštita materinstva. 7. maja stupio je u krepost zakon 10, 12. 1925, br. 2277 o zaštiti i pomoći materinstva i detinstva, kojemu je svrha očuvanje većeg duševnog i telesnog zdravlja. § 24. primerice zabranjuje prodavanje i davanje duhana u budikojnoj formi mladeži ispod 15. godine života. Ova mladež ne sme javno pušiti pod pretnjom kazni od 5 L te zaplenom duhana.

Knjižnice. Naučni Ministar razaslao je okružnicu, kojom pozivlje kr. škol. staratelje da se zauzimu za potpomaganje sadašnjih i podizanje novih školskih i pučkih knjižnica, jer ove tvore najsnažniju pomoć školi i učiteljstvu i jer nadopunjuju i podupiru školsku reformu i programe. — Mi smo svuda već imali vrlo lepe pučke i kotarske učit. knjižnice, koje sada ne posluju ili su bile uništene bezrazložno.

Učiteljski letni tečaj obdržavati će se u Pozza di Fassa, u Trentinu, na alpinskoj uzvisini od 1315 m. Trajati će mesec dana. Počima 28. jula. Trošak za prehranu i prenočište iznaša dnevno 25 L, u koji iznos je uključeno posećivanje tečaja. Primiti će se samo sto učitelja. Rok natečaja istekao je koncem aprila. Ravnatelj tog tečaja je prof. turinske univerzitete, Giovanni Vidari. U sve dane sedmice držati će se predavanja izim četvrtka i nedelje. U ova dva dana poduzeti će se 14 predvidjenih izleta na bližnje gore i planine (u visini od 1574 m — 3000 m). — Program ovome tečaju je sledeći: 1. Filozofska kultura; 2. Pučka i omladinska literatura; 3. Ručni rad: a) radnje ilovačom (plastika), papirom, drvom, prve zanatlijske (profesionalne) radnje, b) izradjivanje fizikalnih sprava za osnovne škole, c) izradjivanje igračkaka, d) tehnika krojenja (ritaglio), tiskanja i slikanja; 4. Risanje; 5. Izučavanje okolice: a)

Pretraživanje, zemljepisno i geološko, okolice, b) Obuka pod vedrim nebom in svrhu izučavanja prirodoslovja; c) Praktično vežbanje za ustrojenje školskog muzeja (razne zbirke botaničke, mineraloške, balzamiranje).

Privatne škole. Novom odredbom Naučnog Ministarstva ne dovoljavajo se privatne škole.

O zborovanju tolminskega društva je poročal «Piccolo», da so se zborovalci naznanili sodni oblasti, ker ni bilo zborovanje javljeno orožništvu in ker se je vršilo v zasebnem prostoru. List je slabo obveščen, ker se je zborovanje javilo varnostni oblasti, da bi to ne bilo potrebno z ozirom na zasebni prostor.

Šestdesetletnico rojstva je praznoval tovariš Možina na Brjah pri Rihemberku. Našemu vrlenu gardistu kličemo: Na mnoga leta v zdravju in zadovoljstvu!

V Lokavcu pri Ajdovščini je zaključil tov. Paljk drugi letnik svojega gospodinskega tečaja, ki so se ga pridno udeleževale mladenke iz Lokavca in bližnjega Sv. Tomaža dolgih 6 mesecev. Iz marljivega obiska lahko sklepamo, da so taki tečaji nad vse zanimivi in koristni ter vabljeni za mlada dekleta, bodoče naše gospodinje in matere.

Pridna gospodinja podpira tri vogle pri hiši. Umna, spretna in ljubezniva gospodinja drži vso hišo pokoncu, je luč, okrog katere se zbira vse in osvetli vse. S svojo ljubeznivostjo in vpludnim postopanjem privede nase vse družinske člane. Dostikrat drži in sloni na njej ves obstoj trdnega in umnega gospodarstva dobesedno po pogovoru.

Dandanes ne zadošča ni enemu stanu enostranska strokovna izobrazba. Treba je še več. Tedaj ni zadostno, da žena ume kuhati. Njen vpliv mora posegati še v javnost in v javno življenje.

Mi tedaj nujno rabimo ljubeznivih žen, dobrih mater, večjih gospodinj, rabimo pa tudi takih delavk, ki bodo posegle čim v večji meri v javno življenje in ga bodo zasukale iz današnje razburkanosti v umirjene razmere.

Dandanes, ko je vojna pahnila večji del človeštva v razna šovenstva in ekstreme, pričakujemo od žene, da bo s svojim blagim znanjem takorekoč prerodila človeštvo, da bo znala s trdno in krepko voljo pritegniti moža in ga opredeliti na pot poštenosti in pravičnosti. In v resnici moremo pričakovati po gospodinskih tečajih oplemenitvenega ženskega naraščaja vse ono, kar zahteva današnja doba.

Žena je že po svojem bistvu altruistična, blaga in ljubezniva. Vseh svojih dobrih lastnosti neizobražena ne zna uporabiti tam in na pravem mestu in ob pravem času. Ko pa dobi napotek in načela, po katerih naj bi stopala, moremo od take žene mnogo pričakovati.

Tovarišu Paljku morem le čestitati na uspehu. Trud se mu je izplačal, ko je videl zadovoljstvo med mladenkami, ki ga je kazal njih mladostni obraz. Mi smo pa spoznali na njih viden napredek.

Obširno o gospodinskih tečajih nam bo letos poročal tov. Paljk na tečaju, zato priporočam tovarišicam in tovarišem, da se ga udeležijo. Mogoče se dobi še kje prilika in stanovska požrtvovalnost, ki ni še pravzaprav nikoli odrekla, da se bo oživela ta prekoristna in dobra šola.

Italijanske šole na Pruskem. Italijanski emigranti imajo na Pruskem svoje šole. Radi znanega govora Njegove Ekselence Mussolinija o Nemcih so se začele širiti govorice, da se bodo te manjšinske šole na Pruskem ukinile. Vse govorice pa so bile neosnovane.

Zasebne šole. V raznih krajih naše krajine so se v zadnjih časih pojavile zasebne šole. Oblast je že nekatere zatvorila (v Zatoľminu, Gorici, Crničah) in naznanila improvizirane «učitelje» sodišču. «Voce di Gorizia» poroča, da ima za zasledbo teh «šol» posebne zasluge nadzornik Rubbia v Gorici.

Beogradsko djačstvo. U sve četiri beogradske muške gimnazije je upisano 3601 djak; u realci ima ih 396. Tri ženske gimnazije pohađa 4223 djakinja. Usve ima Beograd samo gimnazijalca 8220 obojega spola.

Novo knjige i publikacije. 1. marča o. god. začel izlaziti u Trstu na srpsko-hrvatskom jeziku ženski list «Vez». Zadaća mu je prosvetljivanje istarske žene. U tu svrhu donošati će razno uzgojno in poučno štivo što zaseca u ženski i kućni život, a uz to će donošati crteže za ženski ručni rad. Koliko mogosmo razabrati iz dva prva broja ne možemo a da ne pohvalimo «Vez», pogledom na sadržaj njegov, papir i tisak. Mi smo osvedočeni, da će ga rado čitati i pretplatiti se na nj svaka naša Istranka, devojka i majka. Ko ga primi u ruke, ne će moći inače a da ga ne čita i ne naruči. Ovim se listom vrlo udovoljilo potrebama našeg ženskog sveta. Naše ženske ovako stupaju sa svojim vlastitim prvim glasilom pred lice javnosti kao posebno udo našeg srpsko-hrvatskog naroda u Istri. One stupaju u kolo narodnih radnika. Dižu se se prosvetom i nastupom svojim u javnosti. Hvala pokretačima! — List stoji na godinu L 6. Pretplata i rukopisi šalju se na naslov: Marcela Pahor, Trst, Via S. Francesco d'Assisi 20, prizemno.

Sveta je dužnost našeg učiteljstva, da si naruči «Vez» za svoje porodice i da ga širi.

V. Š.

Erjavec Fr. Flere P.: «Starejše pesnice in pisateljice. Izbrani spisi za mladino». Z risbami okrasili Iv. Kobilčeva in R. Klein-Stenenova. V Ljubljani 1926. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna. Str. CXXXVI + 293; cena vez. knjigi Din. 80.—. Po daljšem presledku je izšel zopet, sedaj XIV. zvezek znane elegantne zbirke «Slovenski pesniki in pisatelji», ki jo izdajata pri učiteljski tiskarni Fr. Erjavec in P. Flere. Ta zvezek obsega «starejše pesnice in pisateljice», to je vse do nastopa naše moderne.

«Mladina» zaključuje svoj drugi letnik ter objavlja v skupni 8.—10. številki sledeče stvari: Poslednje izročilo Srečka Kosovela (Rekvijem življenja, Ecce homo; A. Ocvirk; Večeri; J. Krošelj; † Srečko Kosovel; † Srečko Kosovel; P. smi. Črtice, Umetnost in proletarec; B. Bovko; Jiři Wolker; C. Debevec: Vprašanje režiserjev v ljubljanski drami; C. Kočevar: Slovstvo in kritika; Pero Šegota: Iz mlade dalmatinske lirike; I. Grahor: Mladinsko gibanje; dr. Veber: Sokrat; Kronika.

Dolžniki «Novega roda»

se pozivajo, da poravnajo naročnino. Šesti letnik je zaključen in čas je, da se uredijo računi. Uprava bi rada sebi in dolžnikom prihranila stroške z izterjevanjem posamičnikov.

